

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Positiivisen kehonkuvan representaatioita nykytaiteessa

Roosa Lalja

Opinnäytetyö
Toukokuu 2017
Kuvataiteen koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma

LALJA ROOSA:
Positiivisen kehonkuvan representaatioita nykytaiteessa

Opinnäytetyö 25 sivua, joista liitteitä 0 sivua
Toukokuu 2017

Opinnäytetyö keskittyy positiivisen kehonkuvan representaatioiden ja sen tuottamisen keinojen analysointiin. Opinnäytetyön kirjallinen osio käsittelee ruumiin kuvausta sekä positiivisen kehonkuvan tulkintoja nykytaiteessa. Tutkimuksessa käydään läpi kehon kuvaamisen keinoja sekä käsitellään yleisesti kehon suhdetta yhteiskuntaan ja tämän suhteen ilmenemistä taiteen kentällä. Miten kehonormeja ja ihanteita tuotetaan, rikotaan ja miten tämä edesauttaa sallivamman, positiivisen kehonkuvan rakentumista?

Päälähteinä on käytetty visuaalisen kulttuurin tutkimuksen julkaisuja sekä feministifilosofien ja –ajattelijoiden näkemyksiä ihmiskehon esittämisestä. Kuvallisina lähteinä käytetään suomalaisten nykytaiteilijoiden kuvauksia ihmiskehosta ja analysoidaan kehollisuuden merkityksiä heidän teoksissaan, sekä sitä millä keinoin teoksissa tuotetaan positiivista kehonkuvaa.

Asiasanat: positiivinen kehonkuva, feminismi, nykytaide

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Bachelor of Fine Arts

LALJA ROOSA:
Positive body image in contemporary art

Bachelor's thesis 25 pages, appendices 0 pages
May 2017

The thesis is focused on the representations of positive body image and the ways of producing it in contemporary art. The study examines the ways of describing a body and discusses the relationship between the body and society on the field of art. How the body norms and ideals are being produced, broken, and how does this help to build a more permissible, positive body image?

Key words: body positivity, feminism, contemporary art

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KEHON KUVAAMISESTA JA KAUNEUSIHANTEISTA.....	7
	2.1 Historia.....	7
	2.1.1 Kehon kuvauksen sukupuolittuneisuus.....	8
	2.2 Keho suhteessa yhteiskuntaan.....	9
	2.1.2 Läskipuheesta.....	10
	2.2.2 Positiivisesta kehonkuvasta	11
3	KEHONKUVAN REPRESENTAATIOITA NYKYTAITEESSA.....	13
	3.1 Tärähtäneet ämmät ”Hate Couture”.....	13
	3.2 Iiu Susirajan omakuvat	15
	3.3 Jukka Korkeilan maalaukset	17
4	MAALAUSSARJA ”ELMERI”	21
	4.1 Idean lähtökohdat.....	21
	4.1.2 Teoksen synty	21
	4.2 Installointi	23
5	POHDINTA	25
	LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Taide luo ja rikkoo ruumis- ja sukupuolinormeja. Visuaalisen kulttuurin luomia kehoihanteita on tutkittu ja purettu laajasti suomalaisessakin taide- ja mediatutkimuksessa. Esimerkiksi taidehistorian ja naistutkimuksen tohtori Leena-Maija Rossi käsittelee laajasti kehon ja sukupuolen politiikkaa visuaalisessa kulttuurissa jo 90-luvulta alkaen. Tutkimukseni pohjaa Rossin julkaisuihin sivuten myös muiden merkittävien feministifilosofien ajatuksia. Olennaiseksi osaksi positiivisen kehonkuvan käsittelyä muodostuu myös lihavuustutkimukseen pohjautuvat julkaisut ja ajatukset, joissa pyritään kyseenalaistamaan länsimaista, hoikkaa ja ainoana terveellisenä pidettyä ruumisnormia. Lihavuustutkimus tarjoaa mielenkiintoisia näkökulmia ruumiillisuuteen ja yhteiskunnallisten hierarkioiden rakentumiseen liittyvissä kysymyksissä. Millä tavoin ruumiin kokoa esitetään ja käsitetään kulttuurissamme, ja miten näiden esitystapojen tiedostaminen auttaa kehittämään sallivampaa kehosuhdetta? Millä tavoin taiteessa esitetään ruumisihanteista poikkeavia ulkomuotoja, kuten lihavaa ja vanhaa kehoa?

Miltä näyttää itsensä hyväksyminen ja itsevarmuus? Tutkin opinnäytetyössäni, millä keinoin nykytaiteessa haastetaan median luomia kauneusihanteita ja luodaan positiivista kehonkuvaa. Keskityn kehon esittämisen normien kriittiseen tarkasteluun kautta analysoimaan miten yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti määritellyt kehoihanteet näyttäytyvät osana visuaalista kulttuuria. Tutkimuksessa käytän termejä ”ruumis” ja ”keho” ihmisvartalon kontekstissa. ”Ruumis” sanana yhdistyy helposti kuolleeseen kehoon, mutta esimerkiksi Helena Erkkilän mukaan ”ruumis” kuvaa ihmisen ulkoista olemusta paremmin kuin pelkkä ”keho”, jossa ei hänen mukaansa ole ”sitä tunteenomaista kokonaisvaltaisuutta ja elämän ja kuoleman välistä sisäkkäisyyttä, joka on sanassa ”ruumis” (Erkkilä 2008). Keho on terminä tutumpi ja istuu arkikieleen luontevammin kuin kuoleman ulottuvuuden sisältävä ”ruumis”.

Kuvallisina lähteinä käytän Tärähtäneet ämmät -taiteilijajakaksikon teoskokonaisuutta ”Haute Cature”, Jukka Korkeilan maalauksia ”Untitled 2002” ja ”Kanin kolo” sekä

valokuvaaja Iiu Susirajan omakuvia “Voimanainen” ja “Luuta”. Teoksille yhteistä on ruuminkuvan sekä osittain sukupuolen representaation vaihtoehtoisuus perinteiselle länsimaiselle ruumisnormille. Käyn teoksia läpi analysoiden niissä käytettyjä kehon esittämisen keinoja keskittyen positiivisen kehonkuvan kannalta oleellisiin seikkoihin. Tutkin miten länsimaiset kauneusihanteet haastetaan huumorin ja häpeilemättömyyden keinoin ja millä tavoin näiden keinojen kautta tuotetaan positiivista kehonkuvaa.

2 KEHON KUVAAMISESTA JA KAUNEUSIHANTEISTA

2.1 Historia

Ihanteellisen kehon ja kauneuden määrittely on kiehtonut taiteilijoita ja filosofeja kautta ihmiskunnan historian. Taiteilijat ovat teoksissaan etsineet, kuvanneet ja luoneet aikaansa sidoksissa olleita ihanteita, kauneutta ja sopusuhtaisuutta. Yhteiskunnallisista oloista riippuen kehoihanne on vaihdellut langanlaihasta rehevään ja takaisin; niukkuuden aikoina rehevyys nähtiin osoituksena vauraudesta ja puolestaan runsaudenpulassa hoikkuus on ollut ihailtava osoitus itsekurista ja kontrollista. Kehoihanteisiin näyttää selkeästi liittyvän ajatus hyvinvoinnista ja vauraudesta: vaalea iho nähtiin tärkeänä tekijänä kauneudessa niin kauan kuin ihmiset työskentelivät pelloilla ja ulkotöissä pakosta ruskettuen. Tällöin vaaleus oli osoitus hyväosaisuudesta ja vauraudesta, joka ei velvoittanut työskentelemään raskaissa ulkotöissä. Rusketuksen ihannointi alkoi töiden siirtyessä sisätiloihin, konttoreihin ja tehtaisiin, aikana jolloin vain hyväosaisilla oli aikaa olla ulkona ruskettumassa. (Utrio, 2005.)

Amerikkalaisen filosofin Judith Butlerin mukaan *“sukupuolitettu ruumis on permormatiivinen konstruktio. Ruumiillisuus tuotetaan merkityksinä ja koodauksina kielellisissä ja sosiaalisissa käytännöissä. Jokainen aikakausi toistaa kulttuurissaan tiettyä käsitystä siitä, mitä lihavuus, hoikkuus, mieheys, naiseus ja normaalius ovat.”* (Butler 1990)

Ennen sähköisen median tuloa visuaalista kulttuuria luotiin taiteen keinoin ja ihannekehoja sekä niihin olennaisesti liittyvää sukupuolierottelua tuotettiin maalauksin ja veistöksin. Ruumisihanteet muuttuivat hitaasti ja käsitykset kauneudesta periytyivät sukupolvelta toiselle. Muutosten takana olivat lähinnä filosofiset, uskonnolliset ja taloudelliset syyt. 1900-luvun loppupuolella media lisääntyi räjähdysmäisesti ja erilaiset markkinaorganisaatiot alkoivat ohjailla visuaalista kulttuuria. Perinteiden kautta siirtyneet kauneuskäsitykset vaihtuivat markkinataloudessa luotuihin ruumisnormeihin, joiden oli vaihduttava tiheään luodakseen kysyntää uusille tuotteille. (Utrio 2005.)

2.1.1 Kehon kuvauksen sukupuolittuneisuus

Kehoa koskevien ajatusten käsittelyssä tuotetaan samalla myös käsitystä sukupuolesta. Ennen 1700-lukua oli olemassa vain yhdenkaltainen ruumiin malli: mies, jonka heikompaa versiota naisruumis edusti. Kaksinapaiseen sukupuolimalliin siirryttäessä alettiin myös korostaa jyrkkiä eroja sukupuolien välillä ja sukupuolielimistä tehtiin eron perusta. (Laiho 2005, 6.)

Taidehistoroitsija Leena-Maija Rossin mukaan taide on perinteisesti toteuttanut sukupuolittunutta kaavaa, jossa kaikki visuaalinen tuotanto taidekuvasta mediakuvaan on tukenut sukupuolitetun ja patriarkaatin käytäntöjen mukaan tuotettuja rakenteita. Nämä rakenteet ovat ylläpitäneet asetelmaa, jossa mies on nähty aktiivisena subjektina, katsojana, naisen ollessa katseen alainen passiivinen objekti. (Rossi 2001, 38-39.) Visuaalinen kuvasto tarjoaa näkökulmaa siihen, mistä lähtökohdista ruumiita kunakin aikana tarkastellaan ja mitkä asiat nähdään naisille ja miehille normaaleina. Taiteessa nainen on perinteisesti kuvattu seksuaalisen halun kohteena, alistettuna miehisen katseen alaiseksi.

Sukupuolentutkija Laura Mulvey on tutkinut miehistä katsetta klassikoksi muodostuneessa artikkelissaan ”Visuaalinen mielihyvä ja kerronnallinen elokuva” (1975). Mulvey kyseenalaistaa kaksijakoista asetelmaa, jossa nainen on kuvana ja mies katsojana. Naisen katse, joka esitettiin artikkelissa poissaolevana, herätti keskustelua ”naiskatsojasta” ja siitä, millaisia katseita naiset luovat kuviin.

”Kun ryhdyttiin pohtimaan erilaisia tulkintoja, myös teoretisointi aktiivisesta naisen katseesta nousi mahdollisuudeksi. Kuvakulttuurin stereotyyppisiä sukupuolikuvasvoja ei tarvitsisikaan ottaa annettuina, vaan niitä voitaisiin vastustaa ja kyseenalaistaa. Aktiivinen vastakatse tarjoaa mahdollisuuden tulkita toisin stereotyyppistä kuvastoa ja vastustaa sen tuottamia arvoasetelmia ja väittämiä sukupuolesta.” (Nikunen 2005)

Vastakatsetta on käsitellyt myös yhdysvaltalainen kirjailija ja feministi Gloria Jean Watkins eli bell hooks mustien naiskatsojien keinona purkaa oletusta valkoisesta

naisesta samaistumisen kohteena. bell hooks näkee vastakatseen auktoriteetin haastamisena, vastarintantana ja kriittisenä katseena. Hän on pohtinut vastakatsetta mustien naiskatsojien näkökulmasta, heille vastakatsen on keino “purkaa oletusta valkoisesta naisesta samaistumisen kohteena” (Nikunen, 2005).

2.2 Keho suhteessa yhteiskuntaan

Nyky-yhteiskunnassa ruumiilla on keskeisempi merkitys kuin koskaan aiemmin, sillä se nähdään suorana todisteena omasta asemasta, terveydestä ja kauneudesta. Ruumin muotoja pyritään kurinalaisesti hallitsemaan ja hierarkkisoimaan, pitämään hyvänä sekä tiukasti ruodussa. (Erkkilä, 2008). Länsimaalaisessa yhteiskunnassa ruuminormit ovat syvälle kulttuuriin omaksuttuja ja etenkin naisen kehoon kohdistuvat vaatimukset erittäin tiukkoja.

Feministifilosofi Susan Bordo esittää kauneusihanteiden olevan oleellisesti kytköksissä naisten yhteiskunnalliseen asemaan, sillä saavuttaessaan enemmän yhteiskunnallista jalansijaa, heidän ruumiilleen ”sallittu tila kävi tarkemmin rajatuksi”. Tätä kuvastaa 1900-luvun alkupuolen äärimmäisen hoikka kauneusihanne aikana jolloin naiset useissa länsimaissa saivat äänioikeuden ja enemmän yhteiskunnallista liikkumatilaa. 1950-luvulla naisten tila yhteiskunnassa oli rajatumpi ja kauneusnormit keskittyivät rehevämmän ulkomuodon ihannoimiseen. (Bordo 1993, 204-212.)

Kehon hallinta voidaan nähdä myös reaktiona, joka syntyy kasvavien paineiden ja yhteiskunnallisista muutosten tuomasta epävarmuudesta. Halu pyrkiä ja saavuttaa hallinnan tunnetta kulminoituu ruumiin kontrolliin ja sen sovittamiseen yhteiskunnallisiin kauneusihanteisiin. (Bordo 1993, 187-196.) Tämän seurauksena voidaan nähdä monet yleistyneet psyykkiset ongelmat, kuten pakonomaisesta kontrolloinnista kumpuavat syömishäiriöt. ”Laihduttamisen” muodostuttua ongelmalliseksi määritelmäksi, on nykypuheessa käytetty termiä ”painonhallinta”, mihin kätketään ajatus ruumiin hallinnasta. Mikäli ”painonhallinta” epäonnistuu ja

ruumis on kauneusihanteista poikkeava (lihava), nähdään sen myös kertovan epäonnistumisesta ja hallinnan puutteesta muilla elämän alueilla. (Bordo 1993, 187-196)

Antropologi Mary Douglasin mukaan ruumiin rajojen valvonta on samalla myös yhteiskuntajärjestyksen valvontaa; vallitsevia kulttuurisia normirajoja rikkovat kehot tai asiat ovat “ainetta väärässä paikassa”, likaisia ja torjuttavia. Tällainen ylipursuava ja hallitsematon “lika” koetaan uhkana yhteiskunnallisia valtarakenteita (kuten sukupuoli- ja seksuaalisuushierarkioita) kohtaan. (Douglas 2000, Butler 1990, 166-169.)

Nykymaailmassa lihavuudella onkin voimakkaasti leimaava merkitys. Hoikan ja hallitun, nuoren ruumiin ihannointi ja tämän kuvan tehokas tuottaminen visuaalisessa kulttuurissa sulkee lihavat marginaaliin ja lihavuus nähdään uhkana, joka tulee torjua yleisen hyvän ja terveyden nimissä.

2.1.2 Läskipuheesta

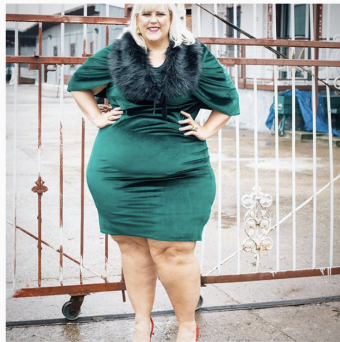
Ruumiin kokoon, muotoon ja erityisesti lihavuuteen liittyvät kysymykset ovat olleet 2000-luvun länsimaisessa kulttuurissa esillä niin mediassa kuin tieteessä ja taiteessakin. Lihavuutta on lähestytty lähtökohtaisesti ongelmana, josta tulisi kansanterveydellisistä syistä päästä eroon eri laihuuteen kannustavien metodien keinoin.

Lihavuusaktiivisuuden perusajatuksina on ajaa oikeutta tuntea itsensä viehättäväksi ja oikeus saada samoja palveluita sekä oikeuksia painosta tai koosta riippumatta. Lihavuusaktiivisuus on viime vuosina levittäytynyt internetiin ja esimerkiksi Amerikassa on paljon lihavuuteen myönteisesti suhtautuvia sivustoja, joissa tarjotaan vertaistukea ja ohjeita lihaville ihmisille. Netin käytön yleistymisen on luonut uudenlaisia verkostoitumis- ja vertaistukimahdollisuuksia. Internet on toiminut myös tehokkaana alustana erilaisten kehojen oikeuksia korostavien aatteiden leviämässä, kun sosiaalisen median kuvanjakopalvelut ovat mahdollistaneet kuvien ja ajatusten jakamisen entistä tehokkaammalla tavalla.

2.2.2 Positiivisesta kehonkuvasta

Viime aikoina erityisesti sosiaalisessa mediassa yleistynyt ilmiö “kehopositiivisuus” (body positive movement) on rohkaissut kaiken ikäisiä ja -kokoisia ihmisiä omaksumaan hyväksyvemmän suhteen omaa kehoaan kohtaan. Median tuottamat ruumisnormit ovat saaneet uusia variaatioita, kun lehdet kuten “Sports Illustrated” ovat julkaisseet plus-kokoisia malleja kansikuvissaan ja muun muassa ikoniselle Barbielle on lähdetty kehrittelemään uusia, normaalimpia kehonkuvia. Sosiaalisen median kanavista kuten Instagramista ja tumblista löytyy hakusanalla “bodypositive” miljoonia osumia. Kuvissa rikotaan tiukkojen kauneusihanteiden ja 2010-luvun armottoman selfiekulttuurin luomia siloiteltuja omakuvia.

Positiiviseen kehonkuvaan liittyy oleellisesti ylpeys ja itsevarmuus omasta ruumiista. Itsensä hyväksymisen voi nähdä radikaalina kannanottona tyytymättömyydellä ratsastavassa kulutusyhteiskunnassa, jossa samaistuminen median esittämään ruumisnormiin vaatii usein suurta kuria ja epäinhimillisiä ponnistuksia.

Kuva 1: Instagram hakusanalla #bodypositive 14.12.2016

3 KEHONKUVAN REPRESENTAATIOITA NYKYTAITEESSA

3.1 Tärähtäneet ämmät ”Hate Couture”

”Suhtautuminen omaan kehoonsa on sekä ympäristön että itsensä rakentama – ajatus siitä, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Tällä hetkellä siihen kuitenkin vaikuttaa erityisesti kaupallinen visuaalinen kulttuuri. Katukuvassa ei ole ihan hirveästi varianssia siitä, että miltä naiset näyttävät, tai miehet. Aika kapea alue, mikä nähdään kaupallisessa mielessä hyvän näköiseksi, tai seksikkääksi” (Katriina Haikala/Tärähtäneet ämmät, Voima 8/2015)

Tärähtäneet ämmät -taiteilijakaksikon tuotannolle on ominaista voimakas provokatiivinen humoristisuus. Ylen haastattelussa Vilma Metteri määrittelee huumorin tärkeäksi työskentelyn lähtökohdaksi, sillä se luo katsojalle mahdollisuuden kohdata muutoin ehkä tabuiksi jääviä asioita (Roos. 2014 YLE). ”Hate Couture” kokonaisuus herättääkin katsojassa hyvän tahtoista huvittuneisuutta tietynlaisella leikkimielisyydellä, karikatyyriset tekstiiliveistokset ovat helposti lähestyttäviä ja moniulotteisia: lähemmin tarkastellessa teosten sanoma on omaksuttavissa myös syvällisemmällä tasolla.

Kuva 2: Tärähtäneet ämmät, Hate Couture

Teoksen nimi muistuttaa termiä “haute couture”, mikä viittaa käsityönä tehtyihin, taideteoksina pidettyihin designvaatteisiin. “Hate”-viha kuvaa yleistä suhdetta teoksessa esiintyviin “virheellisiin” kehon osiin, kuten velttoina riippuviin ikääntyviin rintoihin, muhkeisiin vatsamakkaroihin ja suonikohjuista kirjaviin, röpeliöisiin sääriin. Teoksessa nämä häpeäkohdat on nostettu esiin taideteoksina, esteettisinä pukineina joita kuvissa esitellään ylpeästi kantaen.

Kokonaisuudesta on tulkittavissa voimakas kyseenalaistaminen suppeaa kauneuskäsitystä kohtaan. Nuoren ja virheettömän kehon ihannointi luokittelee automaattisesti ikääntymisen tuomat, väistämättömät merkit piiloteltaviksi, häpeällisiksi ja normaalista poikkeaviksi. Nykykulttuurissa keskitytään yleisesti naisten vanhenemisen peittelemiseen, sillä ikääntyminen nähdään negatiivisena asiana, joka merkitsee väistämätöntä poikkeamista nuoresta, ihanneikäisestä, ruumisnormista. (Halonen 2005.) Vanhenemisen sukupuolittuneisuutta tuotetaan erityisesti huolestumalla naisten ulkonäön rapistumisesta, samalla kun miehen vanhuuden ongelmana nähdään fyysisen suorituskyvyn heikkeneminen.

“Hate Couture” korostaa näiden ikääntymisen ja elämäkokemusten tuomien muutosten jälkiä merkityksellisinä ja arvostettavina yksityiskohtina, jotka kertovat eletystä elämästä ja kehon kestävydestä.

Kuvat 3 ja 4: Tärähtäneet ämmät, Saggy Style/ FatSoFat

3.2 Iiu Susirajan omakuvat

Valokuvataiteilija Iiu Susirajan omakuvat poikkeavat hätkähdyttävästi nykyajalle tyypillisistä, filteröidyistä selfie-kuvavirroista. Niiden kuvakieli on kaunistelematonta, jopa karua. Kuvissa korostuu taiteilijan häpeilemättömyys: hän esiintyy kameralle itsetietoisesti, jopa korostaen lihavaa ruumistaan. Katariina Kyrölä on tutkinut lihavuuden esittämistapoja mediassa ja hänen mukaansa ihminen voi esiintyä joko tirkistelyn kohteena, objektina tai lihavuus voidaan tulkita henkilön omaehtoisuutena ja valtana määritellä omaa ruumiillisuuttaan (Laiho & Ruoho 2005.)

Susirajan teoksissa korostuu tämä taiteilijan omaehtoisuus, sillä katsojaa ei yllätetä tirkistelijän roolista vaan haastetaan suoraan kohdistuvalla katseella kohtaamaan kuvattava. Susirajan katse tuntuu kohdistuvan usein suoraan katsojaan kuin tietoisesti hämmentäen.

Kuva 5: Iiu Susiraja, Voimanainen

Teos “Voimanainen” on hyvä esimerkki rehevän kehon ja ruuan kuvaamisesta. Taiteilija on asettunut kuvaan asennossa, joka yleisesti mielletään urheilijoiden ja kehonrakentajien hauisten lihasmassaa korostavaksi poseeraukseksi. Rehevien käsivarsien puristuksissa on pingottuneiden muskeleiden sijaan kaksi hampurilaista, mässäilyn ja pikaruokakulttuurin symbolia. Teos on kokonaisuudessaan yksinkertainen, koruton ja hämmentävä. Taiteilijan katse haastaa katsojan kohtaamaan yleisesti paheksutun ja häpeällisen asetelman: lihavan ihmisen ja epäterveellisen pikaruuan. Kuvan henkilö ei kuitenkaan tunnu olevan lainkaan häpeissään, esiintyy eleettömästi, kuin tiedostamatta asetelman epäsovinnaisuutta. Kuvassa katseella on ehkä tärkein merkitys, kohdistuessaan suoraan kameran kautta katsojaan, se välittyy itsetietoisena häpeilemättömyyden eleenä. Häpeä kun yleensä näyttäytyy katseen väistämisenä, omaan tilaan sulkeutumisenä.

Kuva 6: Iiu Susiraja, Luuta

Teoksessaan “Luuta” Susiraja kohtaa katsojan taas totisen katseen kautta. Kuvan merkitys syntyy taiteilijan rintojen alle asetetusta luudasta, mikä viittaa niin kutsuttuun “kynätestiin”, jossa naisten rintojen oikeanlaisuutta testataan asettamalla kynä rintojen alle. Paikallaan pysyvä kynä on merkki liian roikkuvista, ihanteista poikkeavista rinnoista. Susirajan teos tuntuu lähinnä ilkkuvan kyseisille ihanteille eikä taiteilija hae katsojalta hyväksyvää arviota tai reaktiota kehonsa koosta tai muodosta. Tämä onkin olennaista Susirajan teoksissa, kuvat yksinkertaisesti ovat olemassa, eivät janoa katsojan tulkintaa. Susiraja kohtaa katsojan itsevarmasti suoralla katseella ja häpeämättömyydellä, luoden näin vaikutelmaa oman kehonsa ja olemuksensa hyväksymisestä.

3.3 Jukka Korkeilan maalaukset

Jukka Korkeilan maalauksissa keskeistä on lihavan miesruumiin ja miehen sukupuolielinten kuvaaminen yhdistettynä abstrakteihin elementteihin ja voimakkaisiin väreihin. Teoksissaan hän käsittelee henkilökohtaisia teemoja, muun muassa miehenä olemista nykyisessä, hyvin sukupuolittuneessa kulttuurissa. Olli Tiuraniemen haastattelussa Korkeila kertoo, kuinka “aikamme on vahvasti sukupuolittunut ja sukupuolet on polarisoitu. Miehenä oleminen on subjektiivinen kokemus, jota olen itse muokkaamassa. Määrittelen siis itse sukupuolittuneisuuteni rajoja, mutta muut tulkitsevat merkit tahtomallaan tavalla.” (Tiuraniemi 2012.)

Korkeilan teoksissa poikkeuksellista on miehen lihavan ruumiin kuvaaminen objektina ja seksuaalisen halun kohteena. Alaston lihava mies paljastaa ruumiistaan epämaskuliinisen pyöreiden ja feminiinisyyteen liitettyjä piirteitä, jotka eivät istu etenkin taiteen historiassa perinteiseen tapaan kuvata miehistä kehoa.

Kuva 7: Jukka Korkeila, Untitled 2002

Akvarellimaalauksessa *Untitled, 2002* alaston, lihava mies on asetettu keskelle kuvaa raskasta abstraktia taustaa vasten. Värimaailmaltaan maalaus on raju, tumma vihreä tausta puskee lihaisan pinkkiä ruumista katsojaa kohti. Miehen vartalo on osittain vääristynyt, kivekset on kuvattu luonnottoman suurina, kuvan alareunassa roikkuvina säkkeinä. Kasvojen toinen puoli on punaisen läikän peitossa, mutta katse tuntuu silti kohdistuvan katsojaan ikään kuin häpeämättömyyden osoituksena. Mies näyttää nojaavan hieman taaksepäin, kuin tarjoten itseään katsojan tarkastelun kohteeksi. Suuret kivekset voisi tulkita joko kuvaamaan korostunutta maskuliinisuutta feminiinisen pyöreää kehoa vasten, alleviivaamaan miehen seksuaalisuutta ja libidoa.

Toisenlaista lähestymistapaa seksuaalisuuteen on havaittavissa Korkeilan uudemmassa tuotannossa, josta esimerkkinä käytän öljyvärimaalausta “Kanin Kolo” vuodelta 2016.

Kuva 8: Jukka Korkeila, Kanin kolo 2016

Maalauksen keskiössä on edelleen miehen seksuaalisuus ja lihava miesruumis, tällä kertaa hyvin rikutussa abstraktissa muodossa. Kuvan keskellä on massiivinen, pelkistetty penis ja hämmentyneen oloisia klovnimaisia kasvoja. Värimaailma on lihallisen pinkki ja keveä. “Kanin kolo” tuntuu viittaavan Liisa Ihmemaassa tyypiseen uuden maailman löytämiseen, mikä teoksessa vertautuu miehen ehkä uusien seksuaalisten ulottuvuuksien etsimiseen ja kasvojen ilmeiden kautta tulkittavissa olevaan positiiviseen yllättymiseen.

Korkeilan teoksissa ilmenevää miehen kehon kuvaamista voi tulkita positiiviseksi

värien, katseen ja aiheen käsittelyn suoruuden kautta. Teoksissa esiintyvät mieshahmot omat samanaikaisesti herkkiä ja inhimillisiä sekä tietyllä tapaa itsensä ja olemuksensa hyväksyviä, vahvoja hahmoja.

4 MAALAUSSARJA ”ELMERI”

Opinnäytetyöni taiteellisessa osuudessa käsittelin positiivisen kehonkuvan ilmaisua ja yksilön identiteetin rakentumista. Lähdin tutkimaan maalauskellisen esittämisen keinoja sekä samalla omaa taiteilijaidentiteettiäni. Halusin rakentaa kiinnostavan ja eheän kokonaisuuden, jossa yksilön identiteetin kuvaus ja oma taiteellinen näkemykseni yhdistyvät kiinnostavaksi kokonaisuudeksi. Näistä lähtökohdista syntyi maalaussarja ”Elmeri”, jossa keskiössä on nuoren transmiehen ylpeys omasta kehostaan ja uudelleen muotoutuvasta identiteetistään.

4.1 Idean lähtökohdat

Koin tärkeäksi lähteä työstämään aihetta, jolla on sekä henkilökohtainen että yhteiskunnallinen arvo. Mainonnassa ja sosiaalisessa mediassa esiintyvän visuaalisen kulttuurin seurauksena olen itsekin omaksunut tietynlaisen, tyytymättömyyden kehässä kiertävän kehosuhteen joka rationaalisesta ajattelusta huolimatta määrittelee hyvin pitkälti henkilökohtaista suhtautumistani kehoon. Sosiaalisen median kautta leviävän kuvaston saadessa yhä enemmän jalansijaa ihmisen jokapäiväisessä elämässä koin kiinnostavana pinnalla olevan kauneuskäsityksen haastamisen ”epätäydellisyyden” näkyväksi tekemisen kautta. Halusin tutkia aihetta syvemmillä ja keskittyä taiteen merkitykseen hyväksyvemmän ja ei niin homogeenisen kekokulttuurin luomisessa.

Koin tärkeäksi lähtökohdaksi myös perinteisen kaksinaapaisen sukupuolijärjestelmän kyseenalaistamisen. Omassa elämässäni olen kohdannut laajalti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä ja ajatuksia, joita halusin käsitellä myös taiteellisen työskentelyn keinoin.

4.1.2 Teoksen synty

Lähdin työstämään maalaussarjaa marraskuussa 2016. Rajasin aiheen ja näkökulman lopulta käsittelemään vain yhtä tuttua henkilöä useamman sijaan, sillä koin tärkeimpänä

aspektina kuvattavan henkilön positiivisen kokemuksen ruumiillisuudestaan. Keräsin maalauksissa esiintyvältä henkilöltä omakuvia, joissa hän koki tulleen ikuistetuksi omana itsenään, oikeanlaisessa kehossa.

Henkilön suhde kehoonsa muuttui merkittävästi sukupuolenkorjausprosessin myötä, joten kuvissa fokus on nähtävissä feminiinisten piirteiden häviämisessä ja esimerkiksi rintojen poistosta seuranneissa arvissa. Myös suhde omaan vartaloon ja sen muotoihin oli prosessin kautta muuttunut, esimerkiksi rotevampi ulkomuoto ei ollut enää välteltävä asia, vaan henkilö koki sen jopa korostavan maskuliinisuuttaan ja olevan osa ihannevartaloaan. Näistä syistä valitsin maalausten lähteeksi kuvat, missä nämä positiivista kehonkuvaa korostavat kehon osat ovat selkeästi näkyvillä.

Työstin kuvia aluksi tietokoneella hakien oikeita rajauksia ja sommitelmia. Teosten yhteen sovittaminen oli haastavin osa kokonaisuuden suunnittelua, sillä en itse osallistunut kuvien ottamiseen tai ohjannut mallia mihinkään tiettyyn suuntaan. Halusin käyttää referenssikuvina mahdollisimman luonnollisia ja lavastamattomia otoksia, joissa malli on läsnä oman itsenään itse määrittelemällään tavalla. Kuvista valitsin maalauksellisesti mielenkiintoisimmat ja pohjatyön tehtyäni luonnostelin kuvat piirtoheittimen avulla kahdelle 120x150cm ja yhdelle 90x100cm kangaspohjalle. Vielä tässä vaiheessa en tiennyt tarkemmasta ripustuksesta, ja teosten lukumääräkin vaihteli kahden ja kolmen välillä. Tein tarkan pienoismallin Taidekeskus Mäntinrannan pohjapiirrosten mukaan seinästä, joka omille töilleni oli varattu. Päädyin toteuttamaan kaksi saman kokoista teosta nimellä Elmeri.

Maalausprosessissa kiinnitin erityistä huomiota jäljen ilmavuuteen ja kerroksellisuuteen. Halusin prosessin ajallisuuden välittyvän myös katsojalle, koen oman kädenjälkeni näkymisen tärkeänä osana teosten rakentumista. Pysin tietoisesti pois aiemmista traditioistani ja kuvapinnan realistisuudesta, tavoitteena oli tasapainoisesti yhdistää abstraktia ilmaisua esittävään kerrontaan.

4.2 Installointi

Teossarjan ripustuspaikaksi valikoitui taidekeskus Mältinrannan galleriatilan takaseinä. Prosessin aikana tilan rajallisuus konkretisoitui tehtyäni pienoismallin seinästä ja maalauksista ripustusta varten; kävi ilmi, että tila oli suunnittelemalleni kolmelle teokselle liian ahdas. Päädyin ratkaisuun, jossa päätin laittaa esille vain kaksi suurempaa maalausta. Koin teosten sekä käsiteltävän aiheen tulevan parhaiten esiin väljällä ripustuksella ja tilan huomioon ottaen kolmannen maalauksen mukana olo ei mielestäni tuonut “mitään lisää” kokonaisuuteen - viesti tulisi selväksi ilmankin.

Kuva 9: Opinnäytetyöni “Elmeri” ripustettuna taidekeskus Mältinrannassa. Kuva Riina Vilén

Halusin kokonaisuuden ja yksittäisten maalausten nimeämisellä johdatella katsojaa mahdollisimman vähän, joten teosten nimiksi vakiintuivat “Week 24” (kuvassa vasemmalla) ja “Week 5” (kuvassa oikealla) viitaten kuvattavan henkilön rintojen poistoleikkauksen jälkeiseen aikaan kyseisen toimenpiteen näytellessä oleellista osaa henkilön kehonkuvan muutoksessa ja uuden identiteetin muotoutumisessa.

Kuva 10: Opinnäytetyöni "Elmeri" ripustettuna taidekeskus Mäntinrannassa. Kuvaaja Riina Vilén

5 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessini työskentely perustui itsereflektioon ja koen taiteilijaidentiteettini kehittyneen ja muotoutuneen tekemisen yhteydessä aiempaa selkeämmäksi. Työskentelyn tavoitteellisuus toi sopivaa rytmiä ja kunnianhimoa sekä pakotti kompromisseihin ja ongelmatilanteiden ratkaisuun niin teknisellä kuin abstraktimmallakin tasolla.

Työskentelyssäni kiinnitin huomiota tutkimuksen luonteen mukaisesti positiivisen kehonkuvan korostamisen keinoihin. Rosoisten ja luonnosmaisten pintojen yhdistäminen viimeisteltyihin yksityiskohtiin korosti eleenä hakemaani huolettomuutta ja epätäydellisyyden hyväksymistä. Hain töihin dynamiikkaa asentojen ja värien kautta, voimakkailla väreillä ja kontrasteilla korostin elinvoimaa ja itsevarmuutta, asentojen kautta halusin tuoda esiin tietynlaista röyhkeyttä ja kumartelemattomuutta, kunnioittaen kuitenkin mallin omaa persoonallisuutta ja mallikuvista välittyvää henkilökohtaista kokemusta. Ruumiillisuuden ja lihallisuuden vaikutelmaa hain keskittymällä esimerkiksi mallin vatsan seudun realistisempaan kuvaamiseen.

Lopputuloksena maalauksista välittyvät voimakkaat värit sekä kontrasti viitteellisen ja realistisen maalausjäljen välillä luoden teoksiin jännitettä ja kuvapinnan kiinnostavuutta. Tavoittelemani helppous ja kerronnan irtonaisuus jäi joissain kohdissa vajavaiseksi, mutta kokonaisuudessaan teokset toimivat jokseenkin haluamallani tavalla.

Jukka Korkeilan tavoin koen mielenkiintoiseksi ruumiin ja seksuaalisuuden tutkimisen taiteen keinoin, ja opinnäytetyöni ikään kuin avasi tietä aiheen pitkäjänteisemmälle käsittelylle. Haluan töissäni avata ja laajentaa käsitystä ruumis- ja sukupuolinormeista, tuoda Iiu Susirajan ja Tärähtäneiden ämmien keinoin tabuinakin pidettyjä aiheita esille.

LÄHTEET

Butler, J. 1990. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge, New York and London.

Bordo, S. 1993. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*. Berkeley, Los Angeles & London: University of California Press

Douglas; M. 2000. *Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi*. Suom. Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino. (Alk. *Purity and Danger: An Analysis of the Concepts of Pollution and Taboo*)

Erkkilä, H. 2008. *Ruumiinkuvia! Suomalainen performanssi- ja keho- taide 1980- ja 1990- luvulla psykoanalyysin valossa*. Helsinki: Kuvataiteen keskusarkisto 15.

Halonen I. 2005. *Uhkaava ikä ja naistenlehden kurittava katse. Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Keuruu: Otavan kirjapaino OY.

Kyrölä, K. & Harjunen H. 2007. *Koolla on väliä! -Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli* Like. Otavan kirjapaino, Keuruu 20

Laiho M. & Ruoho I. 2005. *Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Keuruu: PS-kustannus, Otavan kirjapaino OY.

Nikunen K. 2005 *Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa*. Keuruu: PS-kustannus, Otavan kirjapaino OY.

Rossi, L-M. 2001. *Kuvista toisin sanoin*. Helsinki: Lasipalatsi.

Rossi, L-M. 1995. *Kuva ja vastakuvat, sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, L-M. 1999. *Taide vallassa. Poliittikkäsityksen muutoksia 1980-luvun suomalaisessa taidekeskustelussa*. Helsinki: Kustannus OY Taide.

Rossi, L-M. & Seppä, A. 2007. *Tarkemmin katsoen. Visuaalisen kulttuurin lukukirja*. Helsinki: Gaudeamus.

Utrio K. 2005. *Bella Donna - kaunis nainen kautta aikojen*. Keuruu: Otavan kirjapaino OY.

VERKKOLÄHTEET

Tiuraniemi O. 2012 Kide 4 <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=2dfc25b8-1648-4b5d-970a-70e41a4d7608>

Häiriköt, Voima. 2015 <http://uusi.voima.fi/blogikirjoitus/2015/ammatt-normeja-vastaan/>

Roos, J. 2014 <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/09/26/tarahtaneet-ammatt-rikkovat-normeja>

KUVAT

Kuva 1

Kuvat 2, 3 & 4 <http://www.shaken-not-blurred.com/projects#/hatecouture/> haettu 8.12.2016

Kuva 5 <http://www.ts.fi/kulttuuri/773389/Iiu+Susiraja+ei+osaa+haveta> haettu 8.12.2016

Kuva 6 <http://www.mustekala.info/node/37492> haettu 8.12.2016

Kuva 7 <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002921184.html> haettu 14.12.2016

Kuva 8 <http://img.luiscius.com/24372.jpg> haettu 14.12.2016

Kuva 9 Kuva teoskokonaisuudesta taidekeskus Mältinrannassa 2.3.2017, copyright Riina Vilén

Kuva 10 Kuva teoskokonaisuudesta taidekeskus Mältinrannassa 2.3.2017, copyright Riina Vilén